

wenn ich sehe, was sie für Förderung der Wissenschaft und für Bildung der Sitten thun, so fällt mir das Wort des Agesilaus über Pharnabazes ein: Da du so trefflich bist, möchtest du doch einer der Unsern sein.“

Naj pričujoče verstice pomagajo onim, ki so se po Böhmovi knjigi učili pravo resnico iskati in zmoto zavreči; kateri pa imajo pri odgoji besedo, naj skušajo katoliški veri nasprotno knjigo odpraviti, in z drugo nadomestiti, ki bo kazala resnico in podajala zdrave brane. Zlasti, če bo zvezda, katero nam so jeli nekdanj napovedovati, res izšla, in se bo kdaj slovenska pedagogična zgodovina pisala, naj se v prvi versti na to ozir jemlje, in sploh naj se z imeni in številkami preveč ne obklada: naj se pokažejo le vzori šolstva in le-ti pri svetlem pa gorkem ognju, da pripravniki ne bodo imeli le mučnega uka, ampak tudi blažilnega poduka.

Matija Čop.

Kar je povedal Prešern l. 1835 o smerti svojega pobratima v tercinah po nemški, to je popeval l. 1846, nekoliko bolj z ozirom na našo književnost, v distihih po slovénski — v peti čestitki — najprej v Novicah št. 8 — po gerški ali latinski meri (z opombo: Glásniki z udárji, ali od dveh soglasnikov v ravno tisti, ali od éniga v ravno tisti, od družiga v prihodnji besedi naslédvani so dólgo, vsi drugi kratko mérjeni. Glasnik pred glasnikom se vselej pogoltne. Pričujoča elegija se bo v prihodnjim Ilirskim listu tudi v tevtonski meri natisnila. Berite, sodite, zvolite! —), potlej v „Illyr. Bl. Nr. 17 (z opazko: Zur Probe, wie sich die antike Sylbenmessung in der slovenischen Sprache ausnimmt, ist in derselben die gegenwärtige Elegie im letzten Blatte der Kmetijske novice erschienen). Ta v naši slovstveni povéstnici res znamenita žalostnica se z malo premembo v Poezijah njegovih l. 1847 str. 95, 96 bere tako-le:

V spominj Matija Čópa.

(Méra po zgólh vdárjih.)

Tájati led náš šé le začne se, pomlád je drugód žé;
 V drághi slovénski vkrotén ni domovini vihar.
 Stéšemo svoj si čólnič nov, z Bogam zročimó ga valovam;
 Ni se navadil popred breznov se, skal ogibat'.
 Zvézde, ki réšjo, bilé so neznane, ki čoln pogubéjo;
 Lé! bil náš je kermár, drághi je bil Palinúr.
 Ti nam otel si čólnič, si mu z jadrani kermo popravil,
 Ti mu pokazal si pót právo v deželo duhov.
 Skrita nobéna bilà ni zvézd ti nebá poezije,
 Slédni je bil ti domáč jézík onikan, učén.
 Stari Rimlján kar svetá je gospód, kár Grecia modra,
 Z Lahí, Francoz, Španiól, Nemic in Albionic,
 Čéh in Polják, kar Rus in Ilir, kar rod náš slovénki
 Slávnih izmislil si bil čása do tvójga pisanj,

Polno si znadnost imel njih, Čop! velikán učenosti,
 Ti si zaklade duhá Krézové bil si nabral.
 Nisi zaklepal domà ti zlahtniga bláгодарóva,
 Sèbi zročeno mladost, druge si z njim bogatil.
 Komej zastavil, roják, si peró préd praznuvajóce
 V zgrubo veliko rodú, kriviga dókaj zamúd,
 V Sáve dereče valov tam vertinčinah smert te zasači,
 Glás ti zaprè besedi, 'z rók ti potegne peró.
 Zemlja nemili čuvaj nam zaklád tvoj váruje skópa;
 Gróbi na tvójim oči máteri Slavi rosé.
 Niso suhe nam prijátlam oči, ki se spomnimo tebe,
 Ino predragih z tebój tvóje ljubezni darov.
 Séme, ki ti zasejal si ga, zé grè v klásje veselo,
 Nam in za nami dokáj vnúkam obeta sadú.
 Naj se učenost in imé, část tvója, roják! né pozabi,
 Dókler tebi dragó v Krájni slovéntstvo živí! —

Kedar se govori o Čopu in o njegovi veljavi v slovenskem slovstvu, povdarjajo se (v. Slovenec II, 148) vzlasti tri zasluge, in sicer: a) da je z živo besedo — mladenčem netruden učenik — um vedril ter z bistro vedo na več krajih vnehal učence, veselil prijatle, budil pésnike, dokler je vzrojila „Krajnska Čbelica“. O tej zaslugi in o pomémbi, katero ima „Kr. Čbelica“ v slovenskem pesništvu, glej Jezičnik IX. — XI. str. 37. 38. XV. str. 1 — 8 i. t. d. — V drugo zaslugo se mu šteje, da je b) za dr. Jak. Zupanom v „Abecedni Vojski“ ali v „Čerkarski Pravdi“ vstopil se na čelo ter voditelj po njej dognal, da je nad Metelčico vzmagala Bohoričica, kar sem na tanko opisal v Jezičniku IX. — XI. str. 38. — 48. — Tretja zasluga njegova je, da je c) spisal „Novoslovénsko Bibliografijo“ ter jo že l. 1831 v Novi Sad poslal P. J. Šafařiku. Nekoliko je porabil je Šafařik koj v Čas. Česk. Mus. l. 1833 — 34 po česki sam, bolj na tanko v istem časopisji l. 1859 — 60 V. Křižek. Po Čopu je razlagoval Metelko, in po njem pa po Šafařiku jo je opisal J. Valjavec v Slov. Bčeli l. 1853 in naslednje leto A. Janežič v slovnici svoji s kratkim pregledom slovenskega slovstva. Rusom jo je nekaj izdelano poslal V. Klun l. 1859 v Rusko Bésedo in posebej dal jo natisniti v „Oesterr. Revue“ l. 1864. II. zv. 3. 5. 7 („Die slovenische Literatur“) z nekterimi svojimi dodatki. Hrovatom jo je priobčil J. Macun ter Čehom priredil za „Naučni Slovník“ l. 1863. L. 1864 pa je Čopovo književno povéstnico v izvirnem spisu pópolnoma dal na svetlo J. Jireček v Pragi z naslovom: „P. J. Šafařik's Geschichte der Südslaw. Literatur. I. Slowenisches Schriftthum“ (8. S. 1 — 149).

„Dieser durch gründliches und vielseitiges Wissen, das er nicht erwarb, sondern mit der Gewalt des unter ungünstigen Verhältnissen geborenen Talentés errang, nicht minder, als durch einen edlen Character ausgezeichnete Mann... — Wenn ihn nur Krain, sein Vaterland, kennt, und nicht die gesammte literarische Welt, so kommt diess nur

daher, weil ihm rastlose, angestrengte Studien, Unterrichten, und ein früher Tod, nicht Zeit liessen, sich der letztern, ihre Angelegenheiten fördernd, bekannt zu machen" — opazuje k svoji prijateljski nemški spoménici o smerti Čopovi ves žalosten verli F. v. Hermannsthal (Illyr. Bl. 1835 Nr. 29). — O slovenskem slovstvu je sicer pobral nekaj iz Truberja, nekaj iz Valvazorja in Marka Pohlina, več iz Kopitarjeve slovnice l. 1808, a največ si je Čop priboril iz prvotnih virov sam, iz knjig in pisateljev, ktere je tako verno zaznamnjaj. „Die wichtigste Quelle jedoch, welche Šafařík zu Gebote stand, waren Nachrichten des Humanitäts-Professors und späteren Bibliothekars in Laibach, Mathias Čop (Zhóp). Dieser liebenswürdige, bescheidene Gelehrte stand Jahre lang in regem Verkehre mit Šafařík. Šafařík war es nebst Kopítar, der, wie Čop selbst sich ausdrückt, „Interesse an Slavicis und Slovenicis so zu sagen ihm aufgedrungen“. Mit einer Emsigkeit, die hohe Achtung verdient, trug Čop alles zusammen, wessen er über slovenische (windische) Bücher habhaft werden konnte, und schickte im Juni 1831 die über 100 Folioseiten starke Handschrift seinen gelehrten Freunde zur beliebigen Benützung zu. „Es sind herrliche Beiträge“, schrieb Kopitar, durch dessen Hand die Handschrift nach Neusatz befördert wurde, „und ich zweifle, ob Sie sonst woher eine so brave Vorarbeit erhalten haben können. Zhóp ist ein milder Recensent und von extensivem Vergleichsgesichtskreis“. — Čop hatte wohl die Absicht, und auch Kopitar rieth dazu, selbst etwas davon herauszugeben; indess es blieb beim blossen Wollen. Erst durch Šafaříks Schrift gelangt nun das wichtigste daraus in die Oeffentlichkeit. Auch später fuhr Čop fort, über einzelne neuere und ältere Slovenica Šafařík Mittheilungen zu machen“. Tako piše J. Jireček v „P. J. Šafařík's Gesch. d. südsl. Lit. I. pg. IV. Vorw.“ —

Nekaj o načrtu za prirodoslovje na srednjej stopnji (3., 4., 5. šolsko leto) ljudske šole.

(Dalje.)

Sprijemnost (adhezija).

Poskus 1. Položimo gladki stekleni ploči jedno na drugo! Ako ju hočemo ločiti, čutimo nekaj vpor.

Poskus 2. Zmočimo te dve stekleni ploči in jih položimo potem skupaj. Ako jih hočemo ločiti, čutimo še večji vpor.

Poskus 3. Ponavljajmo ta poskus z dvema gladkima lesenima dillicama, opazevali bomo isto!

Poskus 4. Vtakni prst v vodo; prst je moker in na konci visi kaplja.